

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 28.10.2016			
ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОГ	ВРЕДНОСТ
13/1	2101	16	

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Научно-наставног вијећа Економског факултета Универзитета у Бањој Луци број: 13/3.1540-X-4/16 од 13.09.2016. године, члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци и члана 20. Статута Економског факултета, Наставно-научно вијеће Економског факултета Универзитета у Бањој Луци, на X сједници одржаној 13.09.2016. године, именовановало је

Комисију за оцјену подобности кандидата и теме докторске дисертације под насловом: **Финансијска политика у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне евазије**, кандидата мр **Надине Хоџић**, у саставу:

Предсједник:

Проф. др Александар Живковић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Економска политика и развој - Монетарна економија и Банкарско пословање и платни промет

Институција: Економски факултет Универзитета у Београду

Члан:

Проф. др Никола Шпирић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Монетарна и фискална економија

Институција: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

Члан:

Проф. др Драган Микеревић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Пословне финансије

Институција: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

Комисија је детаљно размотрила биографске податке о кандидату, његове стручне квалификације, досадашњи научно-истраживачки рад, објављене научне и стручне радове, оцијенила је оригиналност приступа у научном третману улоге финансијске политике у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне

евазије, значај развоја научне мисли и научног доприноса истраживања, расвјетљавања и практичне примјене резултата истраживања које кандидат намјерава провести. Након разматрања подобности кандидата мр Надине Хоџић и теме са насловом **“Финансијска политика у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне евазије”**, комисија у пуној међусобној сагласности подноси Вијећу овај Извјештај.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Основни биографски подаци

Надина Хоџић рођена је 03.08.1981. године у Сарајеву, гдје је и завршила основну, средњу школу. Дипломирала је на Економском факултету Универзитета у Сарајеву 2005. године, финансијско рачуноводствени смјер, на тему „Утицај увођења пореза на додану вриједност на ликвидност предузећа у Босни и Херцеговини“. Титулу магистра економских наука стекла је 2013. године на Економском факултету Универзитета у Сарајеву одбравивши магистарски рад на тему „Евазија пореза на додану вриједност, са освртом на диференциране стопе пореза на додану вриједност: стање у Босни и Херцеговини.

Кандидат има професионално радно искуство од једанаест година. Прво запослење кандидата је било у ревизорској кући Ревсар у периоду од 2005. до 2007. године гдје је била запослена на позицији асистента ревизије, те финансијског контролора. Од 2008. до 2012. године кандидаткиња је била упослена на позицији шефа рачуноводства у фирми Вектор- Интегра д.о.о. Сарајево. Надина Хоџић је менаџер порезног одјељења у ревизорској кући Ernst&Young d.o.o. Сарајево, гдје је запослена од 2013. године.

Посједује сертификат овлашћеног рачуновође и лиценцу овлашћеног екстерног ревизора за простор Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске. Професионалне квалификације је стицала кроз локалне семинаре и студијске посјете и обуке: 2013 Амстердам, 2013 Скопље, 2013 Београд, 2015 Минхен, 2015 Келн. Један је од чланова оснивача Фискалног удружења у Босни и Херцеговини, огранка ИФА у Холандији, и члан Међународне фискалне асоцијације (ИФА).

Кандидат говори енглески језик и посједује компјутерске вјештине.

Научноистраживачки и стручни рад

Кандидат Надина Хоџић је након стицања звања магистра економских наука објавила пет научних радова и један стручни, а сви објављени радови су из уже научне области докторске дисертације кандидата а то је **финансијска економија - монетарна и фискална политика**.

У наставку се даје преглед објављених радова.

Научни радови:

- 1. Хоџић Н, Трансферне цијене као инструмент порезних манипулација међународних корпорација, научно-стручни часопис Пословни консултант, издање број 56, 2016, научни прегледни рад.**

Аутор у овом раду истражује повезаност између кретања пореза на добит и ГДП-а на нивоу Европске уније и потврђује да матично предузеће може помоћу трансферних цијена да оствари значајно веће уштеде у порезу на добит послујући са повезаним лицем у држави са повољнијим порезним системом. Обзиром да се глобализацијом пословања повећао темпо интеграција националних економија и тржишта, самим тим су и повећане активности мултинационалних компанија као и обим трансакција између повезаних лица. Како су економије постале глобално интегрисане тако су и мултинационалне корпорације које данас имају велики удио у глобалном ГДП-у, што директно упућује на то да интеркомпанијске трансакције имају велики удио у свјетској трговинској размјени и указује на озбиљност проблематике манипулације трансферним цијенама. Кандидат је идентификовао основне посљедице манипулација трансферним цијенама као што су поремећаји конкуренције односно економије, репутацијски ризик, смањење страних директних инвестиција и фискални губици. У истраживању се анализира степен корелације између кретања висине пореза на добит и ГДП-а у Европској унији, те се примјеном регресијског модела на узорку за двадесет година, долази до закључка да постоји строга праволинијска веза између ове двије варијабле. Истраживање је потврдило да је висина и кретање пореза на добит у позитивној корелацији са кретањима ГДП-а у Европској унији, а манипулације трансферним цијенама нарушавајући порезну основицу утичу и на кретања ГДП-а. Такођер, кандидат на практичном примјеру потврђује да је матично предузеће приликом пословања са повезаним лицем у држави са повољнијем порезним системом остварује уштеде у порезу на добит.

- 2. Хоџић Н, Порезна евазија у земљама ОЕЦД-а са освртом на трансферне цијене, научно-стручни часопис Пословни консултант, издање број 58, 2016, научни прегледни рад.**

Циљ овог истраживања је указивање на важност проблематике порезне евазије трансферним цијенама и на повезаност кретања стопа пореза на добит и порезне евазије на нивоу чланица ОЕЦД-а помоћу модела линеарне регресије. Посматрано са међународне перспективе, трансферне цијене се могу сматрати активношћу којом се врши алокација профита за порезне и остале сврхе у оквиру мултинационалне компаније. Обзиром на претходно поменуто може се рећи да су трансферне цијене инструмент манипулација мултиационалних компанија, којим се између осталог врши порезна евазија и прелијевање профита из земаља са вишим стопама пореза на добит у земље са ниским порезним стопама.

У истраживању се анализира постојање везе између висине порезне евазије и висине стопа пореза на добит помоћу модела линеарне регресије, са једном зависном и независном варијаблом, у циљу објашњења њиховог међусобног односа и кретања. Независна варијабла у овом случају је представљена просјечним стопама пореза на добит, а зависна порезном евазијом мјереном у односу на ГДП у земљама ОЕЦД-а.

Сврха истраживања је била да се утврди да ли и како промјене просјечних стопа пореза на добит у земљама ОЕЦД-а утичу на порезну евазију. У узорак су узети подаци на осамнаестогодишњем нивоу. Резултати истраживања показују да постоји линеарна веза између висине порезне евазије и висине просјечних порезних стопа за земље ОЕЦД-а. Другим ријечима, повећањем висине стопа пореза на добит повећава се порезна евазија у земљама ОЕЦД-а.

3. Хоџић Н, Преваре нестајућег трговца у систему пореза на додану вриједност, ИССН 2303-6168, Зборник радова са IV научно-стручне конференције са међународним учешћем „Јахорински пословни дани (ЈПД 2015): Туризам у функцији економског развоја“, 2015, изворни научни рад.

Аутор анализира преваре нестајућег трговца као једног од највећих модела модерних облика превара у систему пореза на додану вриједност. Циљ овог истраживања је указивање на озбиљност превара ове врсте, обзиром да имају међународне димензије и кандидат даје приједлог мјера за сузбијање као што су појачана порезна контрола, адекватни механизми порезних управа, међународна сарадња порезних управа и финансијских институција. Порезни губици по основу ове врсте преваре се процјењују на нивоу више десетина милијарди еура годишње. Карусел преваре се дешавају због пропуста система опорезивања унутар Европске уније и чињенице да купац може да тражи поврат пореза иако добављач није платио порез порезним органима. Само веза између плаћања пореза и захтјева за поврат може да укаже на преваре које коштају државе милијарде еура. Карусел преваре се организују када се ради о малој роби велике вриједности. Основна идеја карусела је достизање добити неплаћањем и злоупотребом закона о ПДВ-у и његових прописа те аутор у циљу доказивања хипотезе користи симулацију и приказ двије чланице Европске уније које имају исте стандардне стопе а то су Латвија и Литванија, чија стопа ПДВ-а износи 21%, те доказује да неплаћање ПДВ-а којег први учесник у ланцу, нестајући трговац, обрачуна својим купцима, представља стопу нето профита за овај примјер преваре.

4. Хоџић Н, Стојановић А. Компарација фискалне пресије у БиХ са земљама ЕУ и ОЕЦД-а, ИССН 2303-8969, Зборник радова са V научно-стручне конференције са међународним учешћем „Јахорински пословни форум 2016 (ЈБФ2016): Туризам и конкурентност“, 2016, научни прегледни рад.

У овом истраживању аутори указују на важност фискалног оптерећења на националном и глобалном нивоу али се и осврћу на методологију његовог утврђивања, из разлога што оно утиче на алокативну неутралност фискалне политике, показује ниво притиска који држава има на привреду, као и на конкурентност на свјетском тржишту. Фискално оптерећење представља индикатор који показује колико ефикасно фискалне политике остварују своје примарне циљеве, а методологије његовог утврђивања су се мијењале у складу са економским, политичким промјенама, новим изворима података, екстерним социјално - економским факторима. У истраживању се користе примарни и секундарни извори података, као и модел линеарне регресије, са једном зависном и независном варијаблом, а за циљ има испитивање модела и природе њихове везе и утврђивање износа фискалног оптерећења за Босну и Херцеговину у периоду од 11 година, у складу са прихваћеном методологијом. Аутори на основу властитог израчуна утврђују ниво фискалног оптерећења за период 2005-2015. године, те указују да је за 2005. годину ниво фискалног оптерећења износио 34% који је након увођења ПДВ-а у 2006 години нагло порастао на ниво од 41% и задржао своју релативну константност до 2015

године. Аутори као резултат истраживања утврђују да је ниво просјечног фискалног оптерећења за Босну и Херцеговину на једанаестогодишњем нивоу 39%. Резултати даљег истраживања, које је проведено помоћу модела линеарне регресије, гдје је зависна варијабла представљена БДП-ем док је независна варијабла представљена са укупним порезним приходима у Босни и Херцеговини, показују строгу праволинијску везу између поменутих варијабли, и потврђују зависност кретања БДП-а од кретања укупних порезних прихода у Босни и Херцеговини.

5. Хоџић Н, Проблеми преласка на вишестопни систем пореза на додану вриједност у Босни и Херцеговини, Међународна научна конференција из области информационих технологија и савременог пословања Сунтхесис 2015, DOI: 10.15308/Сунтхесис-2015-414-418, научни прегледни рад.

Циљ овог истраживања је наглашавање важности пореза на додану вриједност као једног од највећих извора прихода унутар Босне и Херцеговине, проблематике диференцијације стопа пореза на додану вриједност, евазије пореза на додану вриједност и њен утицај на економски систем Босне и Херцеговине. Порез на додану вриједност са једноступним системом је један од најуспјешнијих феномена у фискалној структури Босне и Херцеговине. Обзиром на актуалне расправе о увођењу диференцираних стопа, аутор доказује да је за подручје Босне и Херцеговине и степен развоја јединствена стопа је идеална и не треба је мијењати јер би свака промјена довела до повећања порезне евазије и различитих ризика. Због материјалне значајности ове врсте прихода било какве радикалне промјене у оквиру система пореза на додану вриједност као што су увођење нулте стопе, ослобађања или диференцијација стопа, могу да доведу до дугорочних угрожавања јавних прихода. Резултати истраживања до којих се дошло квантитативном анализом, симулацијом диференцираних стопа као и тестирањем података који су прикупљени о приходима по основу пореза на додану вриједност потврђују оправданост јединствене стопе пореза на додану вриједност као супериорног инструмента за одржавање високог степена економске ефикасности, ликвидности пословања, снижења трошкова и олакшавања функционисања тржишта, и смањење порезне евазије за подручје Босне и Херцеговине као транзицијске земље, обзиром да порезна диференцијација доводи до порезних губитака и повећања порезне евазије. Са друге стране потврђује се значај пореза на додану вриједност као једног од битних генератора прихода на нивоу друштва као цјелине, који је у Босни и Херцеговини постављен на нивоу који је врло близу идеалном моделу којег заговара Европска унија.

Стручни радови:

Хоџић Н, Капор В. Утањена капитализација као начин пореске евазије у мултинационалним компанијама, Нови економист, бр. 19, 2016, УДК: 336.225.68:343.359.2, DOI: 10.7251/НОЕ1619206Х

Циљ овог истраживања је указивање на проблематику утањене капитализације, која се односи на ситуацију када се компанија финансира великим нивоом дуга у односу на капитал. Суштина концепта утањене капитализације односи се на повећани однос дуга и капитала у структури капитала мултинационалног предузећа, тако да се може рећи да је танка капитализација оруђе којим мултинационалне компаније избјегавају плаћање пореза јер се фирме одлучују за утањену капитализацију зато сто им порезни системи

дозвољавају да признају камату као порезно допустиви расход. Обзиром да мултинационалне компаније послују у различитим државама и самим тим долазе у додир са различитим пореским системима и начинима опорезивања најчешће имају за циљ да смање пореске издатке, прије свега порез на добит. Један од начина за остварење овог циља је и утањена капитализација. Аутори указују на различите приступе утањеној капитализацији у одређеним земљама и анализирају порезне импликације. Као резултат овог истраживања аутори истичу да ограничења односа дуга и капитала нису увијек ефикасна у случају ограничавања трансфера прихода из државе у државу, јер компаније могу да управљају дугом и капиталом на начин да буду у складу са прописима али и даље да пребацују добит и дају препоруку да је ограничавање одбитка камата у порезне сврхе много ефикаснији приступ.

Како се може закључити, сви радови кандидата су директно повезани са ужом научном области која је предмет истраживања докторске дисертације. На основу тога се може дати позитивна оцјена стручног и научног рада кандидата и његове посвећености ужој научној области докторске дисертације а то је **финансијска економија - монетарна и фискална политика.**

ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

2.1. Значај истраживања

Тема ове дисертације је финансијска политика у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне евазије. Трансферном цијеном сматра се цијена настала у вези са трансакцијама средствима или стварањем обавеза међу повезаним лицима. Како се економија глобализира тако и трансферне цијене постају велики изазов за мултинационалне компаније у планирању и извођењу њихових операција.

Трансферне цијене и њихове импликације представљају кључну проблематику у међународном пословању повезаних лица. Њихов значај се огледа како на микроекономском тако на макроекономском нивоу.

Микроекономски ефекат трансферних цијена се огледа у одабиру одговарајућег модела трансферних цијена за интеркомпанијске трансакције а макроекономски ефекат се огледа преко њиховог утицаја на свјетску економију у цјелини.

Глобализација пословања утицала је на повећање темпа интеграција националних економија и тржишта. Слободно кретање капитала и рада, постепено уклањање трговинских баријера, помак производних база од локација са високим трошковима ка локацијама са ниским трошковима, развој технологија и телекомуникација, додавање све већег значаја управљању ризицима, заштити интелектуалног власништва, утичу на начин одвијања прекограничних активности. Глобализација је повећала трговину и стране директне инвестиције у многим земљама те тако допринијела расту, стварању нових радних мјеста, смањењу сиромаштва. Глобализација и повећане активности мултинационалних компанија довели су до повећања обима трансакција између повезаних лица. Важан утицај глобализације је прије свега на порез на добит многих земаља, а међународни порезни закони имају кључну улогу у подржавању раста глобалне економије. Како су економије постале глобално интегрисане тако су и мултинационалне корпорације које данас имају велики удио у глобалном ГДП-у.

Интеркомпанијске трансакције имају велики удио у свјетској трговинској размјени. Дигитализација пословања омогућила је компанијама да одвијају своје производне активности на географским локацијама које су удаљене од физичке локације купаца. Основни разлози за развој трансакција између повезаних лица су економија обима, редукација фиксних трошкова, рачуноводствене политике, потреба за сигурношћу, чување пословне тајне, смањење порезних обавеза и други.

Ове околности су омогућиле мултинационалним компанијама да изврше реалокацију својих прихода, профита, минимизирају своје порезне основице и обавезе, а у коначној инстанци доводе до проблематика и штета по појединца, предузећа и националних економија.

Проблеми са трансферним цијенама настају када је у прекограничним трансакцијама укључено два или више лица који су дио исте међународне групације. На јаснији начин је овај проблем аргументован чињеницама у извјештајима Организације за економски развој и сарадњу (у даљем тексту ОЕЦД). У свом извјештају од 2006. године ОЕЦД истиче да се преко 60% свјетске трговине односи на пословање међународних корпорација и указује да мултинационалне корпорације имају кључну улогу у глобалној економији данас.

Смјернице ОЕЦД-а у погледу трансферних цијена које се односе на мултинационалне компаније и калкулације пореза на добит много су значајне за свјетску економију јер многе земље управљају трансферним цијенама на начин да су усвојиле неку верзију смјерница ОЕЦД-а, односно одређене методе за утврђивање трансферних цијена у складу са принципом ван дохвата руке, имајући на уму да различите методе дају различите резултате и није свака метода трансферних цијена примјењива у свакој пословној трансакцији. Њихова примјена углавном зависи од уговорних услова и пословних стратегија предузећа. Трансферне цијене се разликују од цијена које неповезана лица утврде у упоредивој трансакцији и у сличним околностима, тако да је у оквиру ових смјерница принцип ван дохвата руке регулаторна норма која се користи да би се омогућило да се трансакције између повезаних лица врше по истим цијенама као трансакције између неповезаних лица. Примарни разлог зашто су државе усвојиле принцип ван дохвата руке јесте чињеница да оне не вјерују да се трансакције међународних компанија одвијају по принципу ван дохвата руке него да се врше различите манипулације прецењивањем или потцењивањем вриједности трансакција међу повезаним лицима. Манипулације трансферним цијенама уколико су агресивније могу да доведу до порезне евазије, превара у финансијским извјештајима или обоје и не само да забрињавају владе и државе него и невладине организације, које их сматрају великим проблемом.

Трансферним цијенама се покушава прелијевати добит чиме се максимизира консолидовани резултат и смањују порезне обавезе. Глобална конкуренција доводи до промјене начина на који се производи производе и дистрибуирају широм свијета, на начин да различите активности група повезаних лица које су дисперзиране и децентрализоване у различитим земљама, креирају додану вриједност у циљу остварења конкурентске предности. Многи аутори сматрају да би се остварила конкурентна предност преко глобалног ланца додане вриједности мултинационалне компаније морају пружити најбољи квалитет, по најнижим трошковима, у најкраћем времену. Добри менаџери морају да воде рачуна о перформансама набавке, производње и дистрибуције. Поред поменутих ефеката трансферне цијене носе ризик правилне имплементације одабраног модела унутар компаније. Улога трансферних цијена огледа се у ефикасном распореду средстава унутар предузећа. Трансферне цијене су комплексно подручје и потребно је приступити са посебном пажњом приликом одабира

модела трансферних цијена јер одабрани модел мора да задовољи циљеве предузећа и да допринесе остварењу стратешких циљева.

Такођер, одабрани модел мора да буде у складу са порезним прописима земље али и да резултира ефикасном употребом ресурса. Трансферним цијенама се добит из земаља са већим порезним стопама трансферише у земље са мањим порезним стопама, што доводи до проблема порезне евазије, која је основни узрок ерозије порезних прихода у оквиру једне државе. У напредним порезним системима трансферне цијене су под строгом контролом и посвећује им се пажња.

У условима глобалних криза предузећа покушавају да губитак претворе у добит. С друге стране државе теже да смање дефицит или да га преокрену у суфицит. Мултинационалне компаније су веома битни играчи на свјетској тржишној сцени јер дислоцирају своје досадашње подружнице и оснивају нове у земљама са повољнијим порезним системима, јефтиним ресурсима, купцима са високом платежном способношћу.

Порез на добит предузећа представља битну планску позицију у буџету сваке државе. Да би држава на ефикасан начин прикупила средства она мора бити компетентан контролор. Искуства из праксе показују да повећана контрола финансијских извјештаја, порезних биланса и пријава пореза на добит, те запошљавање већег броја инспектора у порезним управама повећава износ наплаћеног пореза на добит предузећа.

Трансферне цијене су представљају зону порезног ризика јер постоји могућност да су погрешно формиране, а са друге стране представљају инструмент порезне оптимизације јер са помоћу њих може оптимизирати порезна обавеза.

ОЕЦД је такођер развио акциони план усмјерен на елиминацију и смањење ерозије порезне основице и сељење профита такозвани БЕПС план, који је настао као посљедица забринутости и порезних проблема многих држава у погледу активности мултинационалних компанија које су усмјерене у минимизирању порезних обавеза на начин да врше реалокацију профита у земље са ниским или никаквих порезним обавезама. Многе земље већ подузимају одређене акције у погледу ове проблематике без чекања на рјешења од ОЕЦД-а и усвајају у своје законске оквире одредбе како би се на одговарајући начин суочили са проблематиком трансферних цијена. Принципи утањене капитализације су у различитим државама различито постављени, али се генерално односе на ограничавање признавања камате као порезно допустивог расхода по основу којег се минимизира порезна обавеза. Трансферне цијене и политика управљања трансферним цијенама утиче и на директне и на индиректне порезе. Тако да осим регулације пореза на добит државе усвајају одређене принципе и ограничавање порезне евазије у контексту пореза на додану вриједност усвајањем механизма обрнутог терећења, убрзане реакције и принципа заједничке солидарне одговорности.

Обзиром на актуалност проблематике трансферних цијена, како за националне економије тако и на свјетску економију у цјелини, значајно је детаљно истражити ову проблематику, провести научно истраживање те доћи до нових научних спознаја, модела и стратегија. Кроз научно истраживање настојат ће се истражити који је то оптимални модел финансијске политике у домену управљања трансферним цијенама а у циљу минимизирања све присутније порезне евазије узимајући у обзир постојеће моделе и искуства земаља ОЕЦД-а и Г20. Актуалност теме је посебно изражена ако се узме у обзир да је ова проблематика посљедњих година добила на великој важности док у домаћим условима није довољно истражена. Кроз дисертацију ће се указати на нужност успостављања одговарајућег механизма борбе против порезне евазије и манипулација трансферним цијенама, неопходност унапређења финансијске политике и дефинисања законских одредби које регулишу питања трансферних цијена а посебно у погледу упутстава за трансферне цијене и начина документовања трансакција, фокус на

функционалну и фактичку анализу, третмана нематеријалне имовине, дигиталних добара и услуга, оснивања и пословања мултинационалних компанија, успостављању правила која се односе на интеркомпанијске трансакције као правила утањене капитализације и остала правила која се односе на одбитке камата, мјере против ерозије порезне основице, анти-преварне мјере попут билателарних уговора и остале мјере у сврху сузбијања порезне евазије и поремећаја у националној економији који се јављају као њихова посљедица. Научни допринос рада у проучаваној проблематици ће се изразити посебно у дијелу који третира смјернице и моделе управљања трансферним цијенама који би били примјенљиви у Босни и Херцеговини.

Поред недовољне истражености теме, кандидат предлаже методологију која би могла добити форму универзалности, што би био један од најзначајних научних доприноса дисертације. Добијени резултати и методолошки обрасци, свакако ће имати широку стручну и практичну примјену у пољу вођења и имплементације финансијске политике.

2.2. Преглед досадашњих истраживања

Значај и проблематика трансферних цијена, њихови ризици, методологија, управљање, контрола и друге карактеристике, предмет су међународних анализа и сусрећемо их у страниј литератури док је домаћа литература сиромашна овим истраживањима и конкретним резултатима.

Анализом досадашњих истраживања веома је значајно истакнути ОЕЦД-ово Упутство о трансферним цијенама за мултинационалне компаније и пореске администрације (последња верзија ових смјерница објављена 2010. године) које представља врсту међународног стандарда који примјењују не само земље ОЕЦД-а већ и друге земље свијета које их усвајају у своје законске оквире. Наиме, због комплексности питања опорезивања пословних субјеката, јавила се потреба за успостављањем јединствених смјерница које би се примјењивале на наднационалном нивоу и тиме усагласила и дефинисала питања опорезивања у случају међународних трансакција, тачније када цијене у даатој трансакцији нису резултат ћеловања тржишних услова него интеркомпанијских, односно интерних. Смјернице ОЕЦД-а истичу принцип ван дохвата руке који представља принцип којим се трансакције са повезаним лицима доводе у исту равн као и трансакције са трећим, неповезаним лицима. На основу Упутства креираће се одговарајући приједлог политике управљања трансферним цијенама у Босни и Херцеговини, са потенцијалним мјерама за сузбијање порезне евазије.

Г20-ОЕЦД-ов пројекат под називом „Акциони план за спријечавање ерозије порезне основице и прелијевања добити“ (BEPS – Base erosion and profit shifting) покренут је 2013. године и представља амбициозан и конструктиван напор да се ојача међународни копоративни порезни систем, преиспитају стандарди транспарентности и спријече штетне праксе порезних евазија и ерозије порезне основице у земљама ОЕЦД-а и у Свијету. Овај свеобухватни план обухвата 15 подручја дјеловања на којима треба да се ради како би се спријечиле разне порезне манипулације мултинационалних компанија и обезбиједило усклађено опорезивање добити на међународном нивоу. БЕПС се односи на стратегије порезне евазије које доводе до реалокације профита широм свијета у јурисдикције са нижом или нултом стопом пореза, а циљ акционог плана је стварање међународног стандарда опорезивања. У овом пројекту активно учествује више од 100 земаља и јурисдикција а основне проблематике и кључна подручја на која упућује БЕПС на чијем унапређењу се треба радити у циљу превенције порезне основице, смањења реалокације профита и порезне евазије, јесу унапређење или детаљнија

регулација трансферних цијена у погледу начину њиховог документовања, детаљнијем дефинисању трансакција нематеријалне имовине, третман утањене капитализације односно регулација међусобног финансирања повезаних лица позајмицама и кредитима, развој инструмената за неутрализирање ефеката договора хибридних неслагања и арбитража, унапређењу рјешења за дигитална добра и услуге, регулација доступности повлаштених порезних режима, увођење ефикасних мјера у борби против порезне евазије.

На темељу поштивања принципа и стратегија Акционог плана биће базиран приједлог финансијске политике у домену управљања трансферним цијенама која ће водити ка праведном институционалном устројству у циљу повећања повјерења у власти, смањења корупције и порезне евазије. Овим ће се обезбиједити иновативни приступ који ће унаприједити регулаторни оквир трансферних цијена у погледу методологије, документсваности трансакција и репресивних мјера, а самим тим утицај ће на превенцију и смањење обима манипулација трансферним цијенама.

Ернст & Јоунг (једна од четири највеће ревизорске компаније на свијету која се бави ревизијом, порезним и пословним савјетовањем) проводи редовна истраживања која се односе на проблематику трансферних цијена, обзиром да оне постају извор многих контраверзи између свјетских порезних власти и мултинационалних компанија.

Порастом глобализације пословања компаније покушавају да се адаптирају тим промјенама, труде се да боље управљају прекограничним акивностима и поштују законске прописе који се веома често мијењају и бивају много комплексни. Истовремено порезне власти све већу пажњу посвећују трансферним цијенама обзиром да се преко 60% свјетске трговине одвија у оквиру мултинационалних компанија. У истраживању које је проведено 2013. године под називом Глобално истраживање трансферних цијена (Global Transfer Pricing Survey), 66% испитаника је потврдило да је управљање ризиком којег доносе трансферне цијене највећи приоритет за политику трансферних цијена, што представља повећање за 32% у односу на истраживања која су проведена у 2007. и 2010. години. Ово истраживање показује да је активност порезних власти у погледу трансферних цијена повећана и што се тиче комплексности испитивања и обима прегледа трансакција, а самим тим је повећана забринутост порезних обвезника у погледу управљања ризицима ове врсте јер су суочени са великим пеналима и казнама. У случајевима у којима је проведена ревизија и контрола трансферних цијена која је захтијевала корекције и усклађивање трансакција, утврђени су пенали за 24% случаја, што је већи показатељ у односу на претходна истраживања (2010-19%, 2007-15%). У истраживањима исте компаније за период 2011.-2012. године под називом Порезни ризици и контраверзе (Tax Risks and Controversy Survey) 57% испитаника од стране порезних власти идентификовало је трансферне цијене као главни ризик и фокус у наредних 12 мјесеци, док је 40% порезних обвезника који су одговорили на ово истраживање идентификовало ризик трансферних цијена као основни ризик. Поред овога, истраживање под називом Глобално истраживање порезних власти у погледу трансферних цијена из 2012. године (Global Transfer Pricing Tax Authority Survey) подржава ове налазе, потврђујући да 46 од 48 земаља које су биле предмет истраживања повећава своју забринутост и усмјерава своје ресурсе у погледу контроле и преиспитивања трансферних цијена. У истраживању Ернст&Јоунга из 2015 године, које се односи на имплементацију БЕПС акција у погледу трансферних цијена и начина њиховог документовања, наводи се да је неопходна легислативна активност у погледу имплементирања нових захтјева ОЕЦД-а, посебно кантри извјештаја, мастер фајла и локалног фајла.

Ови резултати отварају простор за нова истраживања о ризицима које носе трансферне цијене, њиховог идентификовања, начинима њиховог документовања и управљања, што ће кандидат кроз ову дисертацију настојати и учинити.

Студија коју је провео Груберт (2012), анализира податке повезаних узорака од 754 великих компанија, искључујући финансијске институције, чије је сједиште у Сједињеним Америчким Државама, добивене на основу података о порезу на добит из трезора и закључује да је удио прихода прије пореза који је зарађен у иностранству у укупним свјетским приходима повећан са 37,1% у 1996. на 51,1% у 2004. години. Ова студија закључује да разлике између домаћих и иностраних ефективних порезних стопа имају значајан утицај на ниво прихода мултинационалних економија у иностранству, те да се овај ефекат огледа најчешће кроз промјене у домаћим и страним профитним маржама. Мултинационалне компаније у иностраним земљама са нижим ефективним стопама пореза на добит имају већи ниво профита у иностранству а нижи у земљи домаћина. У студији се такођер истиче да проблеми утврђивања цијене интелектуалне имовине, креирају веће могућности за пребацивање прихода.

Ранија студија Груберта из 2003. године истражује везу између прихода по основу нематеријалне имовине, интеркомпанијских трансакција, алокације профита и избора локације, помоћу података матичних компанија из Сједињених Америчких Држава и њихових производних подружница. Резултати анализе показују да је више од половине прихода по основу истраживања и развоја (у даљем тексту И&Р) који су базирани на нематеријалној имовини, реалоцирано из земаља са већим порезима ка земљама са нижим стопама пореза на добит и да И&Р интентивне подружнице имају већи обим интеркомпанијских трансакција што им ствара већу могућност за реалокацију профита. Подружнице у земљама са или веома високим или веома ниским порезним стопама, уз снажну мотивацију да пребаце приходе у земљу или из земље, такођер подузимају знатно већи обим интеркомпанијских трансакција. Студија закључује да се алокација дуга и нематеријалне имовине базирани на И&Р заједно сматрају узроком уочене разлике у профитабилности између подружница у земљама са високим и ниским порезним стопама.

Студија Груберта из 2003. је модификована и надограђена од стране Мекдоналда (McDonald, 2008), гђе се врши даља разрада проблема реалокације профита помоћу интеркомпанијских трансакција трансферним цијенама, обухваћајући ефекте стварних интеркомпанијских трансакција материјалне, нематеријалне имовине и услуга.

Хекемајер и Овереш (Heckermeyer i Overesch, 2012) дају квантитативни преглед емпиријске литературе која се односи на активности пребацивања профита од стране мултинационалних корпорација. Он анализира доказе из 23 студије и проналази индиректне доказе за пребацивање профита који су засновани на корелацији према којој је пријављена опорезива добит обрнуто пропорционална разлици између порезних стопа (локалне порезне стопе и порезних стопа на другим локацијама). Студија тврди да су трансферне цијене и лиценцирање главни и доминантни канали помоћу којих се алоцира профит међу повезаним лицима а не интеркомпанијско финансирање. Вајхенридер (Weichenrieder, 2006) покушава да идентификује понашање пребацивања профита посматрајући корелацију између домаће стопе пореза на добит матичне компаније и нето порезне профитабилности Њемачких компанија користећи обсервације компанија у периоду од 1996-2003. Закључак студије је да је за компаније које су у директном власништву страних инвеститора, повећање порезне стопе у матичној земљи за 10% доводи до повећања профитабилности њемачких подружница за око 0,5%.

Компаније са већим профитом прије пореза имају већи интерес да смање своје порезне обавезе усмјеравањем прихода у јурисдикције са нижим порезним обавезама (Womack i

Drucker, 2011). Класен, Лисовски и Мескалп (2013) су истраживали обим у којем трансферне цијене представљају инструмент за избјегавање плаћања пореза за мултинационалне компаније. У узорак су узели 219 мултинационалних компанија а резултат њиховог истраживања био је закључак да су трансферне цијене оруђе за минимизацију пореза.

Фокусирајући се на понашање европских мултинационалних компанија, студијом коју је провело особље Европске комисије (Hauzing i Laeven, 2006.), утврђено је да значајне разлике међународних порезних стопа пружају европским мултинационалним корпорацијама снажан подстицај за реалокацију профита на међународном нивоу. Та анализа је извршена помоћу базе која садржи детаљне информације о матичним компанијама и подружницама европских мултинационалних компанија, која је позната под називом Амадеус, заједно са информацијама о међународним порезним стопама. Студија сугерише да међународно премјештање профита од стране појединачне мултинационалне корпорације зависи од интернационалне структуре и међународног пореског режима са којима се суочава у свакој од земаља у којима обавља пословање. Према овој студији, трошкови међународног премјештања профита су значајни и премјештање профита доводи до значајне прераспођеле националних прихода по основу пореза на добит корпорација у Европи.

Поменуте студије отварају могућности за даља истраживања која се свакако намјеравају провести у овом раду како би се показало да ерозија порезне основице и сељење профита, који су условљени висином ефективног порезног оптерећења добити у условима глобализације пословања повезаних лица доводи до разних финансијских поремећаја и ризика, који се могу смањити одређеним мјерама финансијске политике чији ће приједлог бити дат у раду. Према емпиријском истраживању које је проведено над Аустралијским фирмама а на основу података који су прикупљени за 183 фирме за 2009 годину (Richardson, Taylor, Lanis 2013) идентификоване су главне детерминанте агресивности трансферних цијена помоћу модела регресије. Резултати истраживања показују да су величина фирме, ниво профитабилности, ниво задужености, степен нематеријалности имовине, ниво интернационалности пословања значајно позитивно повезани са степеном агресивности трансферних цијена. У овом раду ће се на сличан начин извршити истраживање над европским компанијама, обзиром да глобализација и дигитализација пословања утичу на обим манипулација трансферних цијена и установит ће се врста везе тих манипулација са величином фирме, нивоом задужености, степеном профитабилности и интернационализације пословања.

2.3. Проблем и предмет истраживања

Улога међународно повезаних лица у свјетској трговини добива на значају у посљедњих десет година, а повећањем тог значаја расте и забринутост финансијских и порезних власти различитих земаља јер су предузећа склона смањивању своје порезне обавезе а у сврху максимизације консолидоване нето добити. Смањивање порезних обавеза повезана лица најчешће врше помоћу трансферних цијена. Проблематика трансферних цијена је све више присутна у савременим међународним економским односима јер раст међународне трговине има импликације на порезне системе и порезне приходе. У том смислу трансферне цијене су постале предмет различитих манипулација. Трансферним цијенама између повезаних лица се постиже већа добит након опорезивања него што би се остварило у трансакцијама међу неповезаним лицима. Реалокацијом прихода се могу унаприједити финансијске перформансе компанија али и освојити нова тржишта смањивањем трошкова трансакција.

Манипулације трансферним цијенама су инструменти који омогућавају мултинационалним компанијама да избјегну државне прописе, регулативе, порезе, царинске тарифе, контроле међународне размјене, тако да се у овом контексту посебна пажња посвећује порезу на добит, уговорима о избјегавању двоструког опорезивања, царинским тарифама, политичком ризику, девизној контроли. Са друге стране учесталост злоупотреба трансферних цијена и њен утицај на порезну евазију је у корелацији са величином фирме, степеном интернационалности пословања, нивоом профитабилности мултинационалних компанија, степеном задужености, што ће се кроз тестирање хипотеза и потврђивати.

На основу претходно наведеног поставља се питање или *основни проблем истраживања*:

Да ли националне економије одређеним мјерама финансијске политике могу да спрјече порезну евазију која настаје услед великог обима манипулација трансферним цијенама у међународним трансакцијама између повезаних лица, односно да ли могу да предвиде настанак различитих манипулација или порезне евазије?

Предмет истраживања представља сагледавање улоге, значаја финансијске политике у креирању законске регулације трансферних цијена у контексту проналажења оптималног модела финансијске политике којим се управља трансферним цијенама на нивоу националне економије.

Ужи проблем истраживања се односи на ефикасност постојећег финансијског регулаторног оквира Босне и Херцеговине у погледу изнесеног проблема, обзиром да се ради о проблематици којој се до сада није посвећивала посебна пажња. Тематика трансферних цијена постала је посљедних година актуална и у Босни и Херцеговини, међутим прописи који регулишу ову област су недовољни и ограничени у погледу примјене од стране порезних обвезника али и у погледу капацитета порезне управе како би на ефикасан начин вршила контролу трансферних цијена. Посебна пажња ће бити усмјерена на међународне регулације трансферних цијена, ОЕЦД регулације, активности БЕПС пројекта ОЕЦД-а и Г20 и постојећу регулативу и специфичности финансијског система у Босни и Херцеговини, потенцијалне измјене закона.

У дисертацији ће се истражити важност одабира и примјене одговарајуће методе за утврђивање трансферних цијена и утицај на цјелокупно пословање. Обрадити ће се питање циљева и врсте документације о трансферним цијенама као што су концепти Мастерфајла (Мастерфиле енгл.), локалног фајла и „Цоунтру-бу-Цоунтру“ извјештаја.

1.4. Циљеви истраживања

2.4.1. Научни циљеви истраживања

Полазећи од теме, проблема и дефинисаног предмета истраживања постављамо научне и прагматичне циљеве истраживања. Научни циљеви су постављени у категоријама чије детаљније објашњење слиједи у наставку текста, а то су научни опис, класификација, откриће, објашњење и предвиђање.

Научни опис. На основу анализе литературе и примјеном научних метода кандидат ће описати улогу и стратегије финансијске политике у контексту управљања трансферним цијенама у циљу минимизације порезне евазије. Планирано је да се

теоретски обради концепт трансферних цијена, феномен порезне евазије и опишу искуства различитих земаља свијета везано за проблематику порезне евазије, негативне импликације трансферних цијена и кандидат ће идентификовати најбитније факторе који утичу на одлив капитала, незаконите новчане токове, ерозију порезне основице и сељење профита, поремећај цијена тржишних трансакција, те ће омогућити разумијевање и лакше суочавање са потенцијалним проблемима. Такођер, утврдит ће се утицај социо-психолошких, институционалних, економско-регулаторних фактора и фактора који су везани за карактеристике бизниса и индустрије, на феномен порезне евазије и какве посљедице могу проузроковати за фискални систем и порезног обвезника. Резултати истраживања ће омогућити лакшу примјену и контролу трансферних цијена између повезаних лица, описивање и идентифицирање проблематике која је везана за трансферне цијене.

Научном класификацијом класифицират ће се главне узроке који доводе до манипулације трансферним цијенама, ерозије порезне основице, прелијевање добити и порезне евазије као и класифицирати посљедице које проузрокује порезна евазија трансферним цијенама. Након проведене класификације идентификоваће се индикатори мјерења.

Научно откриће. Откриће се постојање узрочно посљедичне везе између социолошко-психолошких фактора, фактора економског и правног окружења, институционалних фактора, карактеристике трансфера, карактеристике компанија, бизниса и индустрије и обима употребе трансферних цијена на настанак порезне евазије али и утицај порезне евазије на фискалне губитке, поремећаје конкуренције, лошу репутацију за секторе укључене у преваре као и одлив страних директних инвестиција, али и указати на могуће мјере сузбијања негативних утицаја.

Објашњење. У дисертацији ће се објаснити и указати на значај проблема који настаје приликом манипулација трансферним цијенама на глобалном нивоу, јер исти узрокује ерозију порезне основице, прелијевање добити и доводи до финансијских губитака глобалних размјера и посљедица за свјетску економију. Указат ће се на приступ који употребљавају европске земље, пројекат земаља ОЕЦД-а и Г20 у циљу утврђивања, мјерења и сузбијања ове проблематике. Такођер, кандидат ће објаснити главне модалитете злоупотребе трансферних цијена како би се предложио адекватан модел контроле, превенције, откривања порезне евазије, елиминације насталих штетних ефеката и идентификација мјера за кажњавање починиоца. Са друге стране обезбиједит ће се објашњење посљедица које може имати евазија трансферних цијена на националном нивоу, од поремећаја конкуренције, фискалних и финансијских губитака, лоше репутације за секторе укључене у преваре до смањења страних директних инвестиција.

Предвиђање. На основу анализе теоријског и емпиријског истраживања утврдиће се узроци који утичу на порезну евазију трансферним цијенама. На основу идентификације проблематике дефинисат ће се приједлог мјера за превенцију, сузбијање порезне евазије, имплементација адекватне методологије утврђивања и документовања трансакција између повезаних лица, контрола трансферних цијена, утврдити систем за надзирање и елиминацију штетних ефеката, а све у контексту унапређења финансијског система, смањења финансијских дебаланса, смањења поремећаја конкуренције, повећања његове ефикасности и правичности.

2.4.2. Прагматични циљеви истраживања

Осим научног доприноса дисертација има за циљ да осигура одговарајући прагматични допринос различитим интересним групама, као што су академска и друштвена заједница, надлежни порезни и законодавни органи, доносиоци пословних одлука.

Академска и друштвена заједница

□ Проширење постојећих теоријских и практичних сазнања о манипулацијама трансферним цијенама и указивање последица које могу да настану у случају непостојања контролних механизма примјене трансферних цијена између повезаних лица на буџете националних економија обзиром да је регулација трансферних цијена постављена на недовољном нивоу у порезном оквиру Босне и Херцеговине а порезни проблеми у условима глобализације и дигитализације пословања долазе у фокус модерног пословања. Истраживање има значајне друштвене циљеве, као што су информисање стручне и лаичке јавности.

Доносиоци пословних одлука

□ Утврђивање и разјашњење методологије документовања и обрачуна трансакција између повезаних лица у порезне сврхе како би се избјегле казне, пенали за предузећа, спријечила штетна порезна пракса, елиминисало двоструко опорезивање, повећала сигурност у избор одговарајућег порезног третмана, ефикасност и предвидљивост пословних операција.

Надлежни порезни и законодавни органи

□ Успостављање ефикасног модела порезног надзора и контроле који ће порезним органима омогућити да идентификују, спријече, умање или елиминишу манипулације трансферним цијенама, ерозију порезне основице и прелијевање профита.

□ Указивање на нужност провођења реформске активности од стране законодавних власти у погледу унапређења локалних порезних прописа и регулација трансферних цијена као и посштравање прекршајних мјера и казни против починиоца обзиром да порезна евазија трансферним цијенама доводи до великих поремећаја попут финансијских губитака, поремећаја конкуренције и смањење страних директних инвестиција у односној економији.

□ Наглашавање значаја међудржавне сарадње и отворености порезних власти у циљу унапређења борбе против манипулација трансферним цијенама.

2.4.3. Главна и помоћне хипотезе

Имајући у виду дефинисани проблем, предмет и циљеве истраживања постављене су главна и помоћне хипотезе.

Главна хипотеза:

H0: Ризик порезне евазије и порезног прекршаја, који изазива поремећаје конкуренције и финансијске губитке у односној економији, стварајући лошу репутацију за секторе укључене у преваре, минимизира се адекватном стратегијом финансијског система

којом се успоставља регулаторни оквир трансферних цијена, неограничавајући слободу кретања капитала у условима интернационализације пословања.

Помоћне хипотезе:

X1. Ерозија порезне основице и сељење профита, који су условљени висином ефективног порезног оптерећења добити у условима глобализације пословања повезаних лица доводи до смањења ФДИ и привредног раста, могу се смањити превентивним и репресивним мјерама финансијске политике.

X2. Глобализација и дигитализација пословања утичу на обим манипулација трансферних цијена који је у позитивној корелацији са величином фирме, нивоом задужености, степеном профитабилности и интернационализације пословања.

X3. Успостављањем одговарајућег праведног институционалног устројства који ће омогућити повећање повјерења у власти и смањење корупције, те иновативни приступ којим ће се унаприједити регулаторни оквир трансферних цијена у погледу методологије, документованости трансакција и репресивних мјера, утицај ће на превенцију и смањење обима манипулација трансферним цијенама.

2.5 Материјал и метод рада

У истраживању теме докторске дисертације те обради релевантне научне и стручне литературе бит ће кориштене различите методе: индуктивно-дедуктивна метода, квантитативна и економетријска метода, метода анализе и синтезе, компаративна метода, метода класификације, метода дескрипције и студије случаја, како би се задовољили основни методолошки захтјеви као што су објективност, поузданост, опћенитост, систематичност. Као извор података користиће се доступна литература из традиционалних и интернет извора, те разне публикације и закони о порезима Босне и Херцеговине, земаља региона, ОЕЦД-а, Европске уније и осталих доступних извора.

Индуктивном методом као систематском и досљедном примјеном индуктивног начина закључивања ће се на темељу појединачних посебних чињеница доћи до закључака о обиму и ефектима манипулација трансферним цијенама, односно анализираним подацима и резултатима који ће се довести на ниво примјенивих у теоретско-практичним оквирима.

Код **дедуктивне методе** ће се од општих ставова у погледу фискалних ефеката манипулације трансферним цијенама извести посебне. У дедукцији ће се поћи од опште истине како би се дошло до посебне појединачне истине, која ће да укаже на оптималне мјере и модел финансијске политике којим ће се успоставити регулаторни оквир који ће обезбиједити ефикасно управљање трансферним цијенама, смањити алокација профита, ерозија порезне основице и минимизирати порезна евазија, односно омогућити ће кандидату да на основу постављених теоријских претпоставки изведе закључке.

Приликом истраживања квантитативне међузависности међу појавама користиће се квантитативне и економетријске методе, чија је суштина да се узроци, проблем и посљедице манипулацијама трансферним цијенама опишу бројевима, количинама,

интезитетима, мјерењем повезаности фактора једне појаве, истраживане појаве са другим појавама.

Метода анализе користиће се за рашчлањивање сложених појмова и закључака у погледу улоге финансијске политике у домену управљања манипулацијама трансферним цијенама на једноставније саставне дијелове те ће се помоћу ње извршити детаљна анализа литературе, података и информација како би се утврдиле досадашње научне спознаје које се односе на наведени проблем истраживања и постављене хипотезе.

Методом синтезе извршиће се спајање дијелова или елемената у цјелину који имају заједнички предмет истраживања и међусобно се претпостављају. На основу ње ће се идентификовати специфичности проблематике трансферних цијена, интезитет и начин његовања утврђених спознаја.

Методом компарације вршит ће се упоређивање различитих и хетерогених модела и чињеница које ће се појавити приликом ишчитавања различите литературе у погледу модела и стратегија управљања трансферним цијенама земаља ОЕЦД-а и Г20, као и осталих земаља свијета.

Методом класификације која је најстарија и најједноставнија научна метода, извршити ћемо систематску и потпуна подјелу општег појма на посебне, у оквиру обима појма.

Методом дескрипције ће се подаци прикупљати углавном посматрањем, како би се тестирала хипотеза о стању и структури појаве која је предмет дисертације. Помоћу ње ће се описати улога финансијске политике у погледу третмана трансферних цијена и порезна евазија на уопштен и систематизован начин. Дескрипцијом ће се створити основа за анализу могућих управљања и метода утврђивања трансферних цијена, детаљнији опис порезне проблематике.

Како би се доказивале хипотезе користиће се подаци из **примарних и секундарних извора података**.

Као основни инструмент за прикупљање примарних извора података користиће се анкетни упитник. Питања из анкетног упитника, који ће бити отвореног и затвореног типа, ће се односити на индикаторе на основу којих се врши операционализација варијабли из главне и помоћних хипотеза. Приликом мјерења ставова и мишљења користиће се Ликертова скала.

Прикупљени подаци ће се обрађивати примјеном одговарајућих статистичких техника и алата попут тестова регресије, корелације и слично.

У фази прикупљања података из секундарних извора или у такозваном деск истраживању, бит ће истражена референтна домаћа и инострана литература која ће обухватати студије, стручне и научне чланке, часописе, квантитативне и статистичке информације и извјештаје (база за прикупљање података која ће бити кориштена за квантитативне и статистичке податке је Амадеус), званичне публикације, те остале библиографске јединице (приручнике, конвенције, прописе).

За узорак на којем ће се емпиријски подаци прикупљати узет ће се минимално 100 европских компанија и 100 физичких лица која су у директној или индиректној

повезаности са доношењем одлука, контролом трансферних цијена, састављањем и контролом финансијских и порезних извјештаја и пријава повезаних лица.

2.6. Научни и прагматични допринос истраживања

2.6.1. Научни допринос истраживања

Оригинални научни допринос овог истраживања огледа у пружању концептуалног и методолошког оквира финансијске политике у домену управљања трансферним цијенама у циљу минимизирања порезне евазије. Ово истраживање наглашава озбиљност, значај и потребу за одговарајући приступ политици управљања трансферним цијенама због могућих манипулација које могу да доведу до ерозије порезне основице и одлива капитала великих размјера.

Тема докторске дисертације и оригинални модел истраживања су мултидисциплинарни и значајани за развој науке, а допринос се огледа са теоријског и практичног аспекта.

На основу дефинисања појмова и појмовне анализе из области финансијске политике која се односи на минимизирање порезне евазије која настаје манипулацијама трансферним цијенама доћи ће се до нових теоријских спознаја о узроцима и посљедицама таквих манипулација на националне економије и свјетску привреду тако да ће дисертација утицати на развој даљег истраживања у циљу унапређења регулације трансферних цијена у Босни и Херцеговини.

Утврђивање инструмената, мјера финансијске политике којима се на ефикасан начин спријечава, открива и врши ублажавање посљедица порезне евазије трансферним цијенама, а без негативног утицаја на мобилност капитала и привлачење ФДИ, довест ће до нових научних чињеница које ће се моћи примијенити на простору Босне и Херцеговине.

Детаљном синтезом различитих сазнања везано за проблематику трансферних цијена, класификацијом порезне евазије трансферним цијенама, њихових модалитета, фактора који утичу на њу, утврдиће се нови научни постулати који ће употпунити теоријска сазнања.

2.6.2. Прагматични допринос истраживања

Пошто дисертација представља нову литературу из ове области иста ће обезбиједити прагматични допринос за доносиоце пословних одлука, академску заједницу, законодавне и порезне власти.

Доносиоцима пословних одлука ће се понудити смјернице за правилну имплементацију и разјашњење документованости и обрачуна трансакција у односима интеркомпанијске размјене између повезаних лица, прецизније и тачније утврђивање ефеката примијењене методологије на порезне извјештаје и пријаве што у крајњој инстанци доводи до смањивања ризика порезног прекршаја и казне.

Истраживање ће проширити постојећа теоријска сазнања из области проблематике истраживања, те обогатити литературу из ове области и послужити за даља истраживања и расправе од стране академске заједнице о овој проблематици.

Порезне власти ће имати користи у погледу указивања на потребу адекватног тренинга упосленика, приступа подацима, кориштењем адекватних техника, прикупљања и анализе података лакше ће се вршити контролне активности и идентифицирати одступања и прекршаји.

Законодавним властима ће се указати на потребу и нужност провођења системских реформских процеса у погледу одредби које се односе на трансферне цијене, начин документованости и обрачуна, развој анти-преварних мјера и поступака, унапређење ефикасности постојеће регулације, увођењем строжијих санкција против починиоца превара а све то захтијева људске, материјалне, финансијске и информацијске ресурсе. Овако конципирано истраживање представља прво истраживање у домаћој литератури те представља нову димензију која ће на научно утемељен начин понудити нове чињенице и емпиријска сазнања о сложености проблематике манипулацијама трансферним цијенама, њиховим узроцима и посљедицама, те указати на потребу успостављања адекватног законског оквира, метода и мјера којим ће се превенирати и редуцирати негативне посљедице по националне буџете, а посебно узимајући у обзир Босну и Херцеговину.

Позитивну оцјену о подобности кандидата Комисија доноси имајући у виду:

- да је магистарским радом и другим објављеним радовима који су добили позитивне оцјене од стране квалификованих рецензента, показала своју способност за бављење научноистраживачким радом;
- да посједује аналитичке вјештине неопходне за спровођење самосталног истраживања;
- да је радећи на различитим позицијама стекла практично и истраживачко искуство;
- да располаже личним и професионалним квалитетима за даље усавршавање у научном раду.

Позитивну оцјену о подобности предложене теме докторске дисертације под називом „Финансијска политика у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне евазије“ комисија заснива, између осталог, и на овим чињеницама:

- предложена тема до сада није била предлагана нити обрађивана као докторска дисертација на Економском, а колико је Комисији познато, ни на другим факултетима бањалучког и других универзитета у БиХ;
- тема је недовољно истражена, и то како са теоријског, тако и са практичног аспекта и да ће предложена докторска дисертација допринијети развоју научне мисли у тој области;
- тема је, и по радном наслову и основним садржајним знацима и по задатом циљу, довољно широка да се може сматрати подобном за самостално научно истраживање;
- постоје потребни услови да се реализује предвиђени програм истраживања и тема је изузетно актуелна имајући у виду проблеме повезане са трансферним цијенама и пореском евазијом и да ће представљати новину, како у теоретском смислу, тако и у практичном смислу, дајући рјешења за практичну примјену резултата истраживања.

На основу напријед изложеног, мишљења смо да предложена тема докторске дисертације кандидата мр Надине Хоцић испуњава све критеријуме за израду докторске дисертације, представља нов и оригиналан приступ у научном третману феномена трансферних цијена и минимизирања пореске евазије, и предложена докторска дисертација има значајну научну вриједност која се огледа, како у оригиналности приступа проблему који се истраживањем жели ријешити, тако и у методолошкој заснованости алгоритма провјере постављених хипотеза користећи релевантну научну методологију.

Цјелокупна пријава је добро структурирана, у складу са постављеним истраживачким проблемима и постављеним хипотезама, тако да ће на свеобухватан начин бити истражена пријављена тема. Богато радно искуство кандидата у областима којих се предложена тема докторске дисертације дотиче, као и чињеница да ова докторска дисертација представља наставак стручно-научног рада кандидата, дају добру основу за даљи успјешан научно-истраживачки рад који ће бити спроведен током израде ове докторске дисертације.

Имајући у виду наведено, оцјене о подобности кандидата и теме докторске дисертације мр Надине Хоцић, Комисија предлаже Научно-наставном вијећу Економског факултета Универзитета у Бањој Луци да усвоји овај извјештај о подобности кандидата и одобри мр Надини Хоцић израду докторске дисертације под насловом „„Финансијска политика у домену управљања трансферним цијенама са циљем минимизирања порезне евазије““.

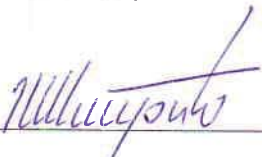
У Бањој Луци, октобар 2016. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Александар Живковић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Београду, ужа научна област, Економска политика и развој – Монетарна економија и Банкарско пословање и платни промет, председник

2. Др Никола Шпирић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област, Монетарна и фискална економија, члан

3. Др Драган Микеревић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област, Пословне финансије, члан